§ 1. Мемлекет туралы негізгі түсініктер

Мақсаты: Осы тақырып бойынша мемлекет туралы негізгі түсініктер мен құбылыстар туралы қарастыра отыра, мемлекеттің пайда болуы мен мемлекеттік құрылыс нысанына және мемлекет пен қоғам арасындағы өзара қарым – қатынас ерекшеліктерін түсіндіріп, студенттерге Қазақстан мемлекеті бір тұтас, демократиялық, зайырлы, құқықтық, тәуелсіз мемлекет екендігіне сипаттама беру.

Жоспары :

- *Мемлекеттің ұғымы және оның мәні.*
  Мемлекеттің нысандары, функциялары механизмі.
  Мемлекеттік орган анықтамасы мен түсінігі.

Мемлекет дегеніміз

Белгілі бір аумақ шеңберінде халықты өз ырқына көндіріп отыратын, бүкіл қоғам атынан ішкі және сыртқы саясатты жүзеге асыратын, барлық халыққа міндетті заңдар мен ереже-қағидаларды шығарып қабылдайтын, халықтан салық жинайтын ерекше құқылы саяси ұйым.

Мемлекет пен құқықтың шығу себептері:

- Мал шаруашылығынан егіншіліктің бөлінуі;
- Еңбектің ірі қоғамдық бөлінісі;
- Алып – сатарлардың пайда болуы.

Құқықтық мемлекеттің негізгі сипаттары:

- Заңның үстемдік етуі.
- Мемлекеттік биліктің бөлінуі.
- Тұлға мен мемлекеттің өзара жауаптылығы.
- Азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының шын мәнділігі, олардың құқықтық және әлеуметтік қорғалатындығы.
- Саяси және идеологиялық плюрализмнің болуы.
- Азаматтық қоғамның қалыптасуы.
- Ішкі заңдардың көпшілік таныған халықаралық құқықтық нормалар мен принциптеріне сәйкес келуі.

Мемлекеттің және құқықтың пайда болуы туралы теориялар:

- **Теологиялық теория** – мемлекет пен құқық Алланың әмірімен қалыптасып, дамып келеді деп түсіндіреді.
- **Табиғи теория (органикалық)** - бұл теорияны жақтаушылар-дың пайымдауынша, мемлекетті, құқықты ешкім ойлап тапқан жоқ, олар адамның өзі сияқты табиғаттан бастау алып, әділеттілікке негізделген абсолюттік ұғымдар деп атайды.
- **Тарихи теория** – осы теорияны ұстанғандар мемлекет пен құқық тарихтан бастау алып, тарихпен бірге жетілді дейді.
- **Патриархалдық теория** - мемлекет адамдардың отбасы тәжрибесінен қалыптасқан азаматтардың саналы түрде өздерінің мүдде-мақсаттарын іске асыру үшін біріккен одақ деп түсіндіреді.
- **Материалистік теория** – мемлекет пен құқықтың пайда болуын экономикалық тұрғыдан түсіндіреді.

Мемлекеттің нысаны

- Саяси режим
- Басқару нысаны
- Мемлекеттік құрылым нысаны

Басқару нысаны

М О Н А Р Х И я

Р Е С П У Л И К а

Оның жоғарғы, орталық және жергілікті органдарының құрылу жолдары, олардың қарым – қатынасының принциптері және оларды сайлаудың түрлері мен ерекшелік - тері жатады.

Монархияда жоғарғы билік бір адамның қолында болады және бұл билік мұрагерлікпен беріледі. Мысалы, оған жататындар Англия, Бельгия, Норвегия, Швеция, Жапония және Дания елдері.

Егер мемлекетте жоғарғы және төменгі органдардың бәрі сайлаумен белгілі мерзімге құрылатын болса, осындай мемлекеттік басқару нысаны Республика деп аталады. Республикалық басқаруда мемлекет басшысы сайланады.

МОНАРХИЯ

ШЕКСІЗ

Монархтың билігін басқа мемлекеттік орган шектемейді, биліктің бәрі өз қолында. Мысалы: Египет, Жапония т.б жатады.

ШЕКТЕЛГЕН

Монарх билігі басқа бір органмен немесе заңмен шектеледі. Мысалы: Үндістан жатады.

РЕСПУБЛИКА

Президенттік

Тікелей халық сайлайды және президент мемлекет басшысы бола отырып үкіметті тағайындайды.

Парламенттік

Мемлекет билігінің жоғарғы органдар жүйесі парламенттің басымдылық принципіне негізделген.

Саяси режим дегеніміз – мемлекеттік өкімет билігін жүзеге асыру әдістерінің жиынтығы.

Саяси режимнің түрлері

- Демократиялық
- Антидемократиялық

ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ- әртүрлі партия бірлестік, қозғалыстар, Конституция шеңберінен шықпай, еркін бостандықта қызмет атқарады.

ЛИБЕРАЛДЫҚ

ШЫН

АНТИДЕМОКРАТИЯЛЫҚ-Қоғамда жаппай қуғын - сүргін, заңсыздықтар орын алып, демократиялық құқықтар мен бостандықтар болмайды

Тоталитарлық – бір ғана саяси партия мемлекетте өз билігін жүргізеді.

Авторитарлық – мемлекетте нақты билеушінің шексіз билігімен көрінеді.

Фашистік – қоғамда жеке адамға табыну мемлекет тарапынан қамтамасыз етеді.

Мемлекеттің функциясының орындалуын қамтамасыз ететін – мемлекеттік аппарат пен органдар.

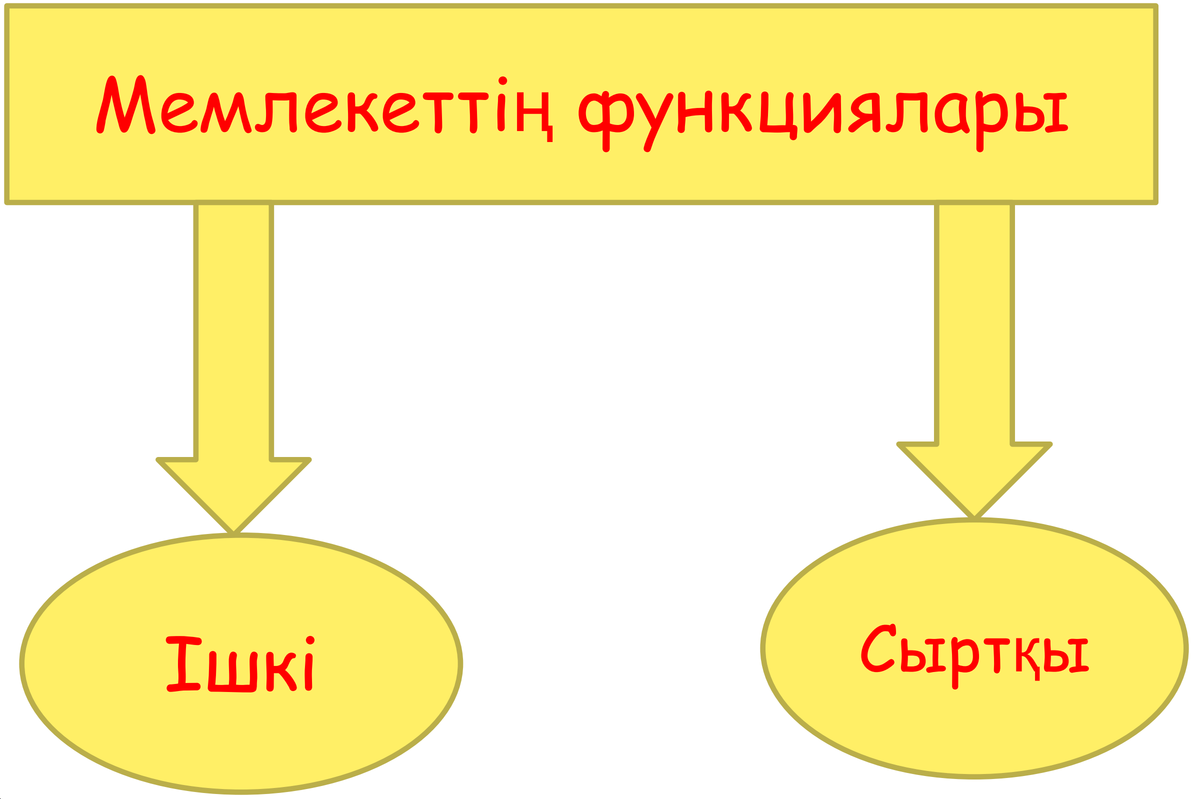

Мемлекеттің ішкі қызметтеріне:

- экономикалық;
- әлеуметтік;
- қаржы реттеу;
- мәдениет бағытындағы;
- экологиялық;
- құқықтық тәртіпті реттеу жатады.

Сыртқы қызметтеріне:

- шет мемлекеттермен екі жақты пайдалы қарым-қатынастарды дамыту;
- мемлекетаралық саяси ынтымақтастықты дамытып, жақсарту;
- мәдени және ғылыми-техникалық ынтымақтастықты қалыптастыру;
- дүниежүзілік ғаламдық мәселелерді реттеп, іске асыру;
- мемлекеттің қорғанысын, қауіпсіздігін қамтамасыз етуді және т. б. жатқызуға болады.

Мемлекеттік органдар үш топқа бөлінеді:

1) Өкілді органдар;
2) Атқару органдар;
3) Сот немесе құқық қорғау органдары;

Парламент – заң шығару функциясын жүзеге асыратын Республиканың ең жоғарғы өкілді органы.

Парламент тұрақты негізде жұмыс істейтін екі палатадан:

Сенат

Мәжіліс

Бекіту сұрақтары ?

Үйге тапсырма:

- Түсінгенін айту.
- Мемлекеттік билік органдары ?
- Мемлекеттік атқару органдары ?

Назарларыңызға рахмет !!!